

7

Braun, Moshéh Betsal'el ben Yosef

ספר

משברי ים

כולל חידושים וביאורים
בעניני מועד, קדשים, ונדה

חובר בעזה"י מאת
משה בצלאל בלאאו"מ ר' יוסף בראון
חבר הכולל בישיבת נר ישראל דבלטימור

תשל"ח

קרצן ולא נעיצן גרדי קרצן, וא"כ לק"מ הא דכשירין אפילו נמי כיוור, ואע"ג שלא נתקדשו המים לשם קרצן הניסוך.

ואפשר דנזה נמי יש לפרש דהא דדרשינן ושאנחם מים נששון מועיני הישועה, דלפי הרש"ם צ"צ נעיצן דוקא מי מועיין, הוא דוקא נעיקר דין דניסוך המים של קרצן, ובסדרת הרמז"ס שזהו מלווחו לכתחילה, ולנצי מלוה זו נודאי פסולים נשאר מים ואפילו נמי כיוור. והא דליחא נסוכה דאם נשפכו או נתגלו דהיו מנסכין נמי כיוור, היינו משום קיום המלוה דניסוך כמו נניסוך נלילה שאינו דין קרצן אלא חוצת היום לאחר, ולנצי קיום מלות ניסוך נאופן זה ליכא הקפדה שיהיו המים דוקא מי מועיין.

נדענוד שנקורו הוא מהדין ניסוך שיש נלילה. וא"כ יש לפרש שאע"ג דשיטת החוס' היא דניסוך המים כשר נלילה, מ"מ אם כוונת הכהן היא שיחנסכו נידח עם קרצן התמיד עדיין מיקרו נככים הנחין מחמת הזנה כיון דאם נסכן לחלק מהקרצן שם אחר איכא עליהם וחשונין כככי הקרצן, וא"כ ליכא קתירה מהחוס' נחמיה שכ' דניסוך המים כשר נלילה, להא דכי נמנחות דחשונין נככים נשחין מחמת זנה.

ועוד יש נפ"מ צ"צ דינים הכ"ל, והוא דאם נחין נחורת חלק מהתמיד הרי דין קרצן חל עליהן ונעיצן שיחנסו נחמיה לשם קדושת הגוף של אותו הקרצן, אצל אם אינן נחין אלא מחמת דין ניסוך המים שכשר נלילה הרי ליכא עליהם דין

סימן כח

בדין מוקצה מחמת חסרון כים

76

עומדת אלא למאכל אדם חלה עליה תורת מוקלה, ור"ש ס"ל דמעולם אינו מוקלה כיון דכל שעה היא ראויה למאכל נהמה. וכן נשצח דף קכת, נשצח חפל דתלוי נר"ש ור"י, האנעיה היא אם מעולם חל על אותו הנשצח השם מוקלה, וכן נמי נחוללות נשילהי נמה מדליקין דתלוי נחם מעולם חלה עליהן תורת מוקלה כיון דלא נכיה להשתמש נהן לשום לורך אחר, או דמ"מ כיון דראויות הן להשתמש אחר לא מיקרו מוקלה. ועוד מחלוקת אחרת נין ר"י ור"ש היא נמנו דאיתקלאי דר"י ס"ל דחלה התורת מוקלה נין השמשות ותו לא נקעה ואיתקלאי לכוני יומא, ור"ש ס"ל דאע"ג דחל השם מוקלה נצין השמשות, מ"מ נפקע האיסור מוקלה עם סילוק סינח המוקלה. ומקור מחלוקת זו היא מותר שמן שנכר דאע"ג שהשמן היה מוקלה מחמת איסור נצין השמשות, מ"מ פליגי לאחר נכנה הנר אם עדיין מוקלה השמן (וע"י נצח דף מר ע"א). והנה נש"ס נצח דף מה ע"א, הוכיח הש"ס דרצ ס"ל נמוקלה נר"י, ונחד"ה הכי, כ' וז"ל נמה וקומוח אשכחן דרצ נכר נר"י דאסר מעה שייחדה למעות והביח עליה מעות ואילו לר"ש נרי דהא נרי חלולות אפי' תקע נה כמה זיימי ודכרכי נרוזי אלא דנעי לאוכוחי דנכר נר"י נמנו דאיתקלאי נין השמשות

ה) נתן נריש נילה דנילה נולדה ניו"ע ניה שמאי אומרים תאכל וניה הלל אומרים לא תאכל ואיתא תחם נש"ס דאמר רצ נחמן דלעולם נחרכגולח העומדת גרל נילים עסקינן ודאית ליה מוקלה אית ליה נולד ודלית ליה מוקלה לית ליה נולד, ניה שמאי נר"ש וניה הלל נר"י, ופריך הש"ס ומי אמר רצ נחמן הכי והתנן ניה שמאי אומרים מנציהין מעל השולחן עלמות וקליפין וניה הלל אומרים מוקלה את העצלה כולה ומנערה ואמר רצ נחמן אנו אין לנו אלא ניה שמאי נר"י יהודה וניה הלל נר"ש, אמר נך רצ נחמן נני נצח דסתם נן תנא נר"ש דתנן מחסכין את הדלועים לפני הנהמה ואת הנצילה לפני הכלבים מוקים לה נציה הלל נר"ש, אצל נני יו"ע דסתם נן תנא נר"י דתנן אין מנעעין עלים מן הקורות ולא מן הקורה שנצרה ניו"ע מוקים לה נציה הלל נר"י יהודה ע"כ.

והנה נחלוקת ר"י ור"ש נמוקלה חזינן נ' מחלוקת שאינן תלויות נהדדי. דהא היא מהושנה נשצח הכ"ל נחם מחסכין את הנצילה לפני הכלבים שהמחלוקת היא אם מחמילה חלה תורת מוקלה על הנהמה נשצח אע"ג שהיא ראויה נין השמשות למאכל נמה, ור"י ס"ל דכיון דסו"ס אינה

עכ"ל הרי חזינן דשייך למימר כר"י דלית ליה מוקלה, ומ"מ שייך שפיר כמי שלא כימא ומגו דליתקלאי זין השמשות איתקלאי לכוילי יומא.

← ונראה דכוונת הש"ס צנילה היא לתלות

המחלוקת זין בית שמאי ובית הלל בהך מחלוקת הראשונה זין ר"י ור"ש, והיינו גאס מעיקרא חלה התורת מוקלה, וכגון צמחתינן את הדלויעס, וכן צנילה שכולדה ל"ל דאע"ג דכולד הוא, מ"מ כיון דאינו כולד נמור כגון צמיס צעיצא, שייכא כמי קצרת ר' שמעון דאפי' צנין השמשות לא חלה התורת מוקלה. אמנס מהא דמייתי דזיו"ט דקחס לן תנא כר' יהודה ל"ע דהרי המשנה דאין מצקעין עליס מן הקורות ולא מן הקורה שנסצרה ציו"ט אינה תלויה בהך מחלוקת זין ר"ש ור"י, אלא גאס אמרינן מגו דליתקלאי שהיא מחלוקת מופרדת לצמרי מהמחלוקת צמחתינן את הדלויעין, והוי כמו מותר שזון שצבר, דהרי קיי"ל דמודה ר"ש צמוקלה מחמת חסרון כיס. וראי' לכל הכ"ל יש להציא מקוביית הש"ס דצנת דף קנו ע"ג, על המשנה דמחתינן את הדלויעס. הרי איתא החס דרצ כר' יהודה מדכרכי דזוי דרצ אפר ושמואל שרי. וכבר הצאנו מהחוס' צכירה דעוצדא זו אינה תלויה צדינא דמגו דליתקלאי אלא גאס חל השס מוקלה או לא. ועוד איתא החס דשמואל אמר הלכה כר"ש, ואף צעירי קצר הלכה כר"ש, דתנן צהמה שמחה לא יזיחה ממקומה, ותרגמה צעירי צנהמת קדשים אצל צחולין שפיר דמי, ואף ר' יוחנן אמר הלכה כר"ש. ופריך החס ומי אמר ר' יוחנן הכי והא אמר ר' יוחנן הלכה כקחס משנה ותנן אין מצקעין עליס לא מן הקורות ולא מן הקורה שנסצרה ציו"ט, ומשני ר' יוחנן ההוא כר"י צר חנינא מחבי לה. וצחוס' החס הק' כמי על פירכת הש"ס על ר' יוחנן, דמהו ההוכחה דס"ל לר"י כר' יהודה, הלא דילמא צחמת קצר כר"ש ומ"מ מודה דאין מצקעין עליס מן הקורות ומן הקורה שנסצרה כיון דאע"ג דקצר כר"ש, מ"מ שאכי החס משום דמגו דליתקלאי זין השמשות משום מוקלה מחמת חסרון כיס איתקלאי כמי לכוילי יומא. ותרלו דמוכח צר' יוחנן עלמו דלית ליה כמי מגו דליתקלאי דהרי מקחמת איירי מחתינן צכל עכין זין צחותן שראוייס לכלצים וצין צחותן שאינן ראוייס, ואכולהו קאי ר' יוחנן דאמר הלכה כר"ש ואלמא דלית ליה כמי מגו דליתקלאי.

אכן תיבא צהסוגיא דצנת דרולה הש"ס להקשות על ר' יוחנן מדידיה אדידיה, א"ש דפריך

הש"ס החס כיון שנמלא שקוחר א"ע צשיעתו צמוגו דליתקלאי, אצל צהסוגיא דצילה שמחלק רצ כחמן זין צילה שכולדה שצנת לצילה שכולדה ציו"ט, ל"ע דליכא הוכחה מהא דתנן דאין מצקעין קורות שהתנא קוחס כר' יהודה גאס חלה התורת מוקלה ציו"ט, ורק חזינן מהחס דאמרינן מגו דליתקלאי. ולכאורה ל"ל צהש"ס דצילה דחזינן שהתנא מצכה שצרא לצי תרי צדינא דמגו דליתקלאי, והיינו משום דמדחתן מחתינן את הנצילה לפני הכלצים מוכח דלא ק"ל מוקלה צכלל וגם דלית ליה כמי מגו דליתקלאי וכדאיתא צצחוס' צנת הכ"ל, וציו"ט חזינן דקוחס צמוגו דליתקלאי כר"י, וא"כ מוכח מהתנא שמחלק צדינא דמגו דליתקלאי זין צנת וציו"ט משום הקצרה דצנת חמירא ולא אחי לצלוילי צה, וא"כ צכוגע האצעיא דידן גאס יש תורת מוקלה צכלל, שייך כמי לחלק צאותה קצרה, אצל אין הפשט הוא דהוכיח ממש ומסתירת המשניות שיש כפ"מ זין צנת וציו"ט צנילה שכולדה, אלא שרק הוכיח הקצרה ששייך לחלק זין דיני צנת ודיני ציו"ט.

→ צ עכ"פ מוכח דהמשנה דאין מצקעין עליס מן

הקורות ולא מן הקורה שנסצרה ציו"ט רק איירי צדינא דמגו דליתקלאי, כיון דאפי' ר"ש מודה החס דהיה מוקלה זין השמשות משום מוקלה מחמת חסרון כיס. והנה צחוס' צילה שס כ' צחד"ה אין דמרישא דאין מצקעין עליס מן הקורות לא מייתי ראי', דהא מיירי צקואר של הקורות דהוי מוקלה מחמת חסרון כיס, וצהא אפי' ר"ש מודה, אלא מייתי מסיפא דלא מן הקורה שנסצרה. והק' דהלא אינו מחזיר ר"ש אלא ציוצב ומלפס, ותרלו דה"כ הואיל וכנסצרה ציו"ט מקחמת היחה רעועה מאחמוול והוי כיוצב ומלפס מתי משגר קורתו ותהיה ראוי להסקה.

ודנה צפשטות יש לפרש דכוונת תחילת דצרי החוס' היא דמרישא לא מייתי ראי' דקחס לן תנא כר"י מוכח דצחופנים אלו לא חלה התורת דרלית הש"ס מוחתינן דאין מצקעין עליס מן הקורות היא מהרישא גופה, ותהא הוכחה לעלם השאלה דצילה שכולדה, כיון דהכא צצילה הוי ממש כמו צחלולרות וצצר הפל וחתיכת צצילה, ומדקחס לן תנא כר"י מוכח דצחופכים האלו לא חלה התורת מוקלה צכלל, ולמה קמ"ל החוס' דהא שאכי ואפי' ר"ש מודה דאפור הוא משום מוקלה מחמת חסרון כיס, וצקוטיית החוס' אח"כ הק' דרק שייך להציא ראי' מהסיפא להדין דמגו דליתקלאי ואינו הוכחה לעלם

יכול לשנות את השמיים החפץ כמו שיכול לשנות החלולרות וצמר הפל ונמלא עוד שיש נפ"מ כשאיירע שינוי בגוף החפץ כגון זקורה שכשצרה, מהיכא דלא נשחנה גוף החפץ, ורק מהחרט ציחוד החפץ לתשמיש אחר, דכשאיירע שינוי בגון שצירה בגוף החפץ שייך לדון זה ציושצ ומלפה ומוחר, אזל נחרטתו לחודה אינו מועיל להחיר החפץ כיון דנעלם כצר כתייחדה זין השמשות וכצר חלו על החפץ הדיני מוקלה.

ובן נמי היא כוונת התוס' בפרק כירה שהצחנו שבי דמהא דקצר רז ככל מקום כר' יהודה אינו מוכח דס"ל כוונתה צמנו דליתקלחי, והיינו דכשרולה לשנות את השמיש החלולרות או הנצר הפל, וס"ל כר' יהודה דאקור לעשות כן, לא חזינן דס"ל מנו דליתקלחי, ורק חזינן היחך ס"ל צחלת התורת מוקלה מעיקרא, ורק נוגע לכאורה המנו דליתקלחי כשאיירע שינוי נעלם לתשמיש החפץ, אזל אס היה הפשטו כמו שכצר הגרע"א דנכל מקום ששינה את דעתו ציחוד השמיש החפץ ממילא נוגע לדיכא דמנו דליתקלחי, הרי מוכח ממילא דרז נמי ס"ל כוונתה דר"י דליתקלחי לכולי יומא וא"כ לית מקום לדברי התוס' (ועי' שנת דף קכח, דרז קצר כר' יהודה צנוגע אכילה, וא"כ א"א לחלק כלל לרז זין השמיש קצוע לתשמיש לפי שעה כמש"ב הגרע"א צמוקלה מחמת חקרונ כיס). ואלא דמוכח דבשינוי השמיש החפץ נדעתו לחודה אינו חלוי צמנו דליתקלחי, ורק נוגע היכא דאירע שינוי נעלם לגוף החפץ המחייב שינוי השמישו ולע"ג.

ב

ביצה דף כז ע"ב, צהמה שמתה לא יחונה ממקומה, ופרין התס דליחא תנן קתמא דלא כר"ש דתיכא ר"ש אומר מחכין את הדלועים לפני הצהמה ואת הכצילה לפני הכלבים וכו', ועיי"ש דפליגי אמוראי אליבא דר"ש אס מחיר לתת הכצילה לפני הכלבים דוקא צצהמה וסוכנת דדעתיה עילוי להאכילה לכלבים, או דגס החיר צצהמה צריאה. וצחידושי הרשב"א הק' דהיחך שייך שיתיר ר"ש אפי' צצהמה צריאה, והלא קיי"ל דלא התיר ר"ש אלא ציושצ ומלפה, וצצהמה צריאה אינו יושצ ומלפה, ותירז דרק צעי ר"ש יושצ ומלפה צדיחוי צידים אזל צצהמה שלא היה מעולם דיחוי צידים לא איכפת ליה צהא דאינו יושצ ומלפה ואינו מוקלה צצום אופן. ולכאורה ל"ע הרשב"א מהסוניא דצילה

השאלה דצילה שכולה כדפירשנו, אזל אפי' צידון זה רק שייך להציא ראי' אס איירי הסיפא ציושצ ומלפה שהוא דין צמנו דליתקלחי. ואי כיוח הכי א"ש צנו"ט דבאמת ר"ש מודה אפי' צקורה רעועה דהויא צצין השמשות מוקלה משום חקרונ כיס, וכדליתא להדיא דצברי התוס' שצנת שהצחנו, ומ"מ רק מחיר כשכשצרה אס יושצ ומלפה.

אולם חזינן צחידושי הגרע"א שהצחנו צצברי

התוס' היא אחרת לגמרי, ודייק מהא דכ' התוס' צהחלת דצריהס דר"ש מודה צמוקלה מחמת חקרונ כיס, דהיינו שמודה דאמרינן מנו דליתקלחי צצין השמשות איתקלחי לכולי יומא, ואפי' אס היה יושצ ומלפה, והוליא מהתוס' דצכין של מילה העומד להצצר ויושצ ומלפה, דאקור אפי' כשכשצר משום דשאני מוקלה מחמת חקרונ כיס דמודה ציה ר"ש לר"י דאמרינן מנו דליתקלחי. וכ' דלולי צברי התוס' הוה מפרש דשייך נמי שמועיל יושצ ומלפה לר"ש אפי' צמוקלה מחמת חקרונ כיס, והא דליתא דמודה ר"ש צאחתה מוקלה היינו רק צאס רולה להשחמש צהחפץ לפי שעה, אזל היכא דרולה לשנות את עלס השמישו של החפץ צודחי יכול לעשות כן אס יושצ ומלפה, ומ"מ לא מיייתי מרישא כיון דהתס אינו יושצ ומלפה. ומסיק צל"ע צכין של מילה שכשצרה אס מוחר או לא, דלפי התוס' נמלא שאקור הוא, אזל לפי דרכו ס"ל דמוחר ושאני מוקורות צריאות שאינו יושצ ומלפה, ומשור"ה מודה צה ר"ש דאמרינן מנו דליתקלחי.

וצ"ע עומק כוונת הגרע"א דהרי לפי הצנתו

צצברי התוס' דאמרינן מנו דליתקלחי אפי' לר"ש כשתחילת המוקלה היחה מחמת חקרונ כיס, א"כ היחך מוחר צקורה שכשצרה אפי' כשיושצ ומלפה. הרי כצר הצחנו מהתוס' שצנת דף קכו, דאפי' צקורה רעועה היחה מוקלה מחמת חקרונ כיס זין השמשות, ואס מוחרת אחר שכשצרה מוכח דר"ש נמי מחיר צאחתה מוקלה אס יושצ ומלפה, וא"כ צכין של מילה שכשצר צודחי יודו נמי התוס' שמוחר הסינן לתשמיש אחר, וא"כ מוכח דכוונת התוס' צריש דצריהס לא היחה דר"ש מודה דליתקלחי לכולי יומא היכא דצצין השמשות היחה מוקלה מחמת חקרונ כיס, אלא דכוונתם היחה לפרש אמאי אינו השיצ כאן כמו חלולרות וחתיכת צצילה לפני הכלבים, ולא איירי כלל התוס' צדיכא דמנו דליתקלחי, ורק כ' דצמוקלה מחמת חקרונ כיס חלה התורת מוקלה מעיקרא אפי' לר"ש, ואינו

שם נגמרא וירין שם ד"ה ונר"ח:
 שם נגמרא וירין שם:
 ארצות חיים הלכות שבת סימן ט"ג:
 שבת מ"ב ע"ב ר"ף זכ"א: ר"ש שם סי' סימן המרי' שבת כה. כג. ר"ן שם טו, ב ד"ה דל"ן:
 טור (עמוד שם) (ולף) נגד דמוח' ליגע וקלה, הכא אפילו א, וכן הוא בירושלמי ה פ"ה הלכה א ובלבד א יגע כנייה, והביאו רמב"ם בהשגות בפרק ה משנה הלכה טו רמ"ם בפרק קמא י"ה שם א, ועיין ב"י ד"ה ור"ם רב"ש מה אמר הרב המגיד ותורות הדשן סימן (ט"ו) (סוף):
 שבת מ"ד ע"ב ודלא ב, הר"ף (שם כה, א) מנ"ס (שם כה, ב) וכן זכרנו ירוח' (נתיב) כהלך (ג') [ג'] שם שכן עיקר ר"ן שם כה, ד"ה ומטה; רמ"ם שם סי' סימן ב דעת הר"ף:

בידויה רמ"א

ב"י (סוף עמוד שבת):
 טור (עמוד שבת) שם ר"ח (מספיק שבת מה, ב סוף ד"ה א):
 הגהות מייבוטיות פרק ה (משנה אה ה) שם הל"ן סימן שבת:
 הגהות אשרי שבת ג סימן ב ד"ה ואפ"י ב"י שם:
 ב"י (סוף סימן ט"ו) (עמוד שבת ד"ה) וכתחלה, שם תורת הדשן סימן ט"ג:

ג שלא יגע בו. אע"ג דמוקפה מותר בנגיעה וכמו שכתוב סימן ש"ח סעיף מ"ב, היינו כשהנגיעה היא לנורך דבר המותר, אבל הכא הנגיעה היא לנורך דבר המוקפה (כ"י עמוד שם ד"ה ומ"ם רב"ש).
 נשם תרומת הדשן סימן טו. י ועיין סימן ש"א סי"ח י: ד מטה שיש יצירה, משמע אפילו לא היו עליה בין השמשות אסור לטלטלו, ומשכחת לה שהינן עכו"ם או תינוק המעוט נשבת לעמ' ישראל (תוספות שם דף מ"ד ע"ב ד"ה י), עיין מה שכתבתי סימן ש"ט סעיף ד' (ס"ק ח). י ועיין מה שכתבתי סימן ש"ח סעיף כ"ו (ס"ק ט) אם מותר לגער המעות, ואם שכת עליה מעוט, עיין סימן ש"ט סעיף ד': ה (י) ביהו לצורך וכו'. כן כתב ב"י (עמוד שם ד"ה והר"ף) לדעת הרמ"ם (שם סי' סימן כ). ולריך עיין, דהא הרמ"ם כתב דדמי לסיבי זרי ומזורי דכיון דקפיד עליה מייחד להו מקום (שם קנה, א), ואם כן אפילו לנורך גופו אסור וכמו שכתוב סימן ש"ח סעיף א', וכן משמע בהגהות מייבוטיות (שם כה אות ה) שכתב דדמי לגרונות ולמוקס, ע"ש, וכן כתב ראב"ן (סימן ששה) וכן כתבו התוספות (שם דף ל"ו ע"א ד"ה ה) (הלא שן).
 יומה שכתב בהגהות אשר"י (שם ד"ה ואפ"י) היינו דעת אחרת, (י) וכו' (וכולי עלמא מודו זיה אם יחדה הוה ליה כלי שמלאכתו לאיסור, וכמו שכתוב סימן ש"ח סעיף ג' דאסור כי אם לנורך גופו ומקומו. לכן נראה לי להחמיר:

ומייחד להו דוכתא, כמו סיבי זרי ומזורי דיש פרק כל הכלים (שם קנה, א), והשפור היינו עץ בעלמא שנקחו לשפור ואין שם כלי עליו כמו שכתב הטור סימן תקי"ח (עמוד קד), ועל כן הם גרועים מכלי שמלאכתו לאיסור, ואף על גב דבין השמשות היה עומד למלאכה לנורך יום טוב, מכל מקום אחר המלאכה לנורך יום טוב חור לאיסורו של מוקפה, הכי נמי ממש כהאי חזמל דבין השמשות היה מוקפה מחמת חסרון כ"ס כמו סכין של סופרים, דזה פשוט דלדס מקפיד הרבה שלא להשתמש בואו חזמל מידי אחריתא, שלא יתקלקל, וכל שכן שאין אוכל עמו דהוא נגד טעם בן אדם, על כן אף על פי שצומד למלאכת המילה למחר, מכל מקום אחר גמר לנורך שלו לזה מותר לאיסור טלטול של בין השמשות. ושבו ראיתי נספר ים של שלמה בפרק אין לדין (פ"ה סי' סימן ט"ו) דמחזיק דבריו ו"ל, ונראה דלא דמי, דהתם גבי גרונות ולמוקס אינם ראויים כלל דהא פריח, אבל הא' חזמל ראוי לאכול בו ולעשות בו תשמיש המותר אפילו בין השמשות, אלא שהוא מכינו למול בו ולא לתשמיש אחר, מכל מקום אינו מוקפה דסוף סוף הוא מכינו לשבת ע"מנו, ושאינו שפדו שלנו בו דהוא מאוס, והכא אינו מאוס מחמת זה כשמקנחו אחר כך, ומה שמצניעו למלאכתו וסוזר להיות מוקפה מחמת חסרון כ"ס, זה אינו, שהרי בין השמשות נמי עומד לכך וכו', עד כאן לשונו. ובמה שכתבתי כאן נסתר כל זה, והוא ממש כמו עליו וספור שזכרנו, ואסור לטלטלו וזמל לנורך המילה, ואחר כך יצניעו בואו חדר שהוא מל שם, וכן כתוב במהר"ל (הלכות מילה עמוד חסון). ועיין בדבריו ביו"ד סימן רס"ו: (ד) אב"א אם אינם ראויים כו'. כתב ב"י (עמוד שם ד"ה כה הל"ן) שם ארצות חיים (י) הלכות יום טוב סימן ט"ו תמרים שנותנין עליהם מים בגינית בערב שנת ואינם ראויים (י) ובשבת נעשו ראויים, דמותרים בשבת: (ד) וב"ב ש"א יגע בו. והקשה הרב המגיד (שם כה, ב) וכו' איך מותר ליגע במוקפה כל שאין מענע אותו, ומירך בתרומת הדשן סימן ט"ז דשאי הכא דהנחת הכלי על המוקפה הוא לנורך דבר המוקפה, ולכן אסור, מה שאין כן אם נתכוין לדבר שאינו מוקפה אלא שעל ידי זה נוגע במוקפה מותר: (ו) שבוטה יצ"ו איסור. פירוש, בהיות כוונה בערב שבת, דאלו בשבת אמרינן לעיל סימן ש"ט (ב"י ד' דמנע את הכר שעליו המעות:

ברך אהם אברהם

(כ"י) שם ד' דבני דאתקבא יב"י, ולנורך גופו או לנורך מקומו עיין סימן רע"ט (ב"י ט):

בהצית היסק

פירוש של גוי דלא היה אפשר לישראל ללקטן קודם שבת יום טוב, מכל מקום לא פלוג במוקפה דמחובר: (פ"ג) ש"א יגע בו. ב"י תרומת הדשן, אבל הכניד משנה (כ"ה כה, ב) נתן טעם דע"י הנגיעה מתנדנד המוקפה והיו כמטלטל, ולכן אינו אסור כי אם בביצה או מנודה החלויה באור הדוכה לו, הביאו מ"א סימן רס"ה ס"ק ד', ועיין במה שכתב מ"א סימן תקי"ג (ס"ק ט): (פ"ג) ד' בשה ב"י ועיין מה שכתבתי בסימן ש"ה בעיף ב"י אם ביתר יגער בו, דלדעת התוספות (שם פ"ה ב ד"ה י) ביהו ב"א ד"ה ובהו שהביא מ"א שם, מיקרי מניח ואסור לגער, אבל דעת מ"א שם כיון דלא הונח שם בערב שבת ולא היה עליו בין השמשות, אין לו דין מניח ומותר לנער: (ס"ק ט) מיהו בו, כן כתב ב"י אדעת הראש"י דצריך עיין דהא ב"י י"ל דהא דאמר רב יצ"ו י"ל הוה שריחיה להטות והויה עליה הטות

ומקומו מותר, זה כתב הרב ב"י מסברתו דבהא ר"ח והרא"ש מודים, אע"ג דקיימא לן כרב כהא, מכל מקום לצורך גופו ומקומו מותר, ועל זה כתב מ"א דצריך עיין דהא הרא"ש נתן טעם למה באמת רבי שמעון מודה במטה שיחודה למעות משום דדמי לסיכי כו' (הם כלי אורגים): ד"ה דקפיד ב"י ר"ל, הו' מוקפה מחמת חסרון כ"ס, ובמוקפה מחמת חסרון כ"ס קיימא לן אש"י היינו דעה ראשונה, כצ"ל ר"ל, הרב ב"י הביא ראיה לדבריו דגם בהגהות אשר"י כתב דמותר לצורך גופו ומקומו, ועל זה דחה מ"א דאין ראיה בהגהות אשר"י, דהגהות אשר"י סבירא ליה כדעיה ראשונה שהביא הרב ב"י והוא דעת הר"ף דסבירא ליה דלא קיימא לן בהא כרב, ולכן דחה בהגהות אשר"י דלצורך גופו ומקומו מותר ואין להקשות אי הריא

ואם רש"י בשבת
[גמל] ופ"א ד"ה
[הר]:
חוספות ד"ה או;
ומה סימן נרד ד"ה
; הגות מ"מיות
ט"ה שבת ה' ז נש
ז"ה עמוד רד"י:

י"ב פ"מ"א
י"ג רב"ם שבת
כה, י"ז:
י"ח ג' וסעיף ז:
י"ט וכלתה שבת
לאות ג' עמוד רד"י:

ות והערות

זי סימן רש"י סוף
ז סוף י"ד:
[גמל] פ"א
י"ג כהמדות פ"א
וכן הניחו מקור
ושי שרד וד אפרים:
ז"ה פ"ט יד אפרים:
י"ג מהמדות א"ד
ח"פ:
י"ב מהמדות
זקת"ה, וכן הניחו
ס' לכושי שרד ומקור
ח"פ:
י"ג ע"פ נתיב ח"פ
מזאת השקל:
ס' שלטי הנגרים
ולפניו כהר"ם
ז"ה נחל נדרשות
אור זרוע כפרשת
ובסוף פרשת עקב:

ללא נעשה בסיס אלא אם כן הניח עליו דבר המוקצה בשביל שימשיך
עליו בטוב, אבל מה שמניחין בדרך אקראי כמו שרגילין להשים
במיצה חפצים אלו על אלו מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ
מקום בשולי המיכה, כהאי גוונא לא חשיב מניח אלא שוכח, נראה
דאין ראיה מפירוש רש"י להמיר,
אלא (בשבת עליו ככר) [כשנת עליו
ככר] וזעזע שנת שכחו, אבל
מניח נערב שנת אפילו באקראי
הואיל ויודע שהמוקצה יהא נח על
החפץ בשבת גם החפץ נעשה
מוקצה, עכ"ל. ולי נראה פשוט
כדברי השולח, דהא מטלטלין כוונת
אגב קטמא ו' אע"ג שיש * על
האפר שני ענים, כמו שכתב
הרמב"ם [שבת פרק כ"ו הלכה יג].

וכן מטלטלין תרומה טהורה אע"פ שהטמאה מונחת עליה [גמרא
ס' קמ"ג, א], ומיירי במניח בכוונה, דאי בשוכח אפילו הטמאה (לודה)
[לכדה] י"ג שרי, (או) [אלא] י"ג איירי במניחו, כן משמע ברמב"ם
[שם] פרק כ"ה [הלכה ב] וברבינו ירוחם [תביב י"ג פ"ה, ג] ונתשבות
הר"ם [כלל כג סימן ה ד"ה הדך ה"ג], ואפילו הכי לא אמרינן דטהורה
נעשה בסיס לטמאה. והמאור [שם ח"ה, ב] כתב גבי אגב על פי החז"ת,
דדוקא כשמניח על דעת בסיס אסור, אבל במניח על דעת כיווי
הוי כשוכח. ובמלחמות [שם ד"ה אמר] כתב דאפילו הניחה על דעת
כיווי נעשה בסיס, עכ"ל. אבל במניח באקראי כמו שכתבתי לעיל
לכווי עלמא * לא * נעשה בסיס, (ועיין) י"ג כן משמע ריש סימן
רנ"ט [וסוף ו] וסימן ש"ח סעיף כ"ז [וב"ק ג' ע"ש]. וכן כתב הב"י
סוף סימן ש"י [עמוד שט ד"ה כתיב] בשם הרשב"א [שו"ת ח"א סימן
ממנו] דמוחר לטלטל שק מטלטלין שיש בו כוונת מעות, ע"ש. כתבו
המוספות [שם] דף מ"ה [פ"ב ד"ה ד"ה (הש"י)] דקנינה של תרנגולים
כיון שעשויה לתרנגולים אם יש בו צילת אפרוח אסור לטלטלה,

דאין זה כשוכח אלא במניח, (על כרחק) [עד כאן] י"ג. והוא הדין לכל כיוצא בזה: ז ויש אובדנים דאפי"ו זב"י. ונמקום פסידא י"ג
לסמוך על זה [ב"ח סימן רע"ז עמוד קס"ה ד"ה נב]: ה ש"א בדיבורו. וכן משמע ב' בחוספות [שבת] דף [ל"ז] [מד] י"ג [פ"ב ד"ה י"ג].
כתב השלטי גבורים, ונחמק אור זרוע [הלכות שבת סימן כט עמוד ג] היבול * שהניח כלי מחת הנר ונפל הנר לתוכו ואח"כ נפל לחוץ, או
שנטל עכו"ם הנר מהכלי, אם מותר לטלטל הכלי אח"כ אם לאו. או אם ראוהו לקח כלי של שמעון ושמו מחת הנר ונפל הנר לתוכו,
אם יוכל לאסור כלי של שמעון לנטלו מהיכנו או לאו. והא שמעון הניח מעות על כר של ראוהו, כתב אור זרוע [שם סימן י"ז אות ג עמוד
ר"ה] דלאו כל כמיניה לאסור על ראוהו (פסקי מהר"ם *), עכ"ל במדרכי כפרק כירה [שבת רמ"ז אות א]. ולר"ך לומר דנמליעתא מיירי
כגון שהניח ראוהו כלי שמעון מחת נר שמעון, והא כן מסתמא ניחא ליה שלא ישרף הצית, ולכן נחמק נר, ונ"ע. ובחוספות דף מ"ד
[שם] משמע לאיסור, כיון שעושה לדעת חבירו, עיין סימן ש"ד סעיף כ"ה ומה שכתבתי סימן ש"י סעיף ז' [פ"ק ד]:

ערך ש"ח ב"ה ב"ה ר"י

[דפ"ן] ונ"ע רב"י. ואפילו נטלו בשבת אסור לטלטל החבת או הכר: ב"ה [א"א] בנתיב רב"ן. הניח נר או מיטק לדעת ישראל חשיב מניח, חוספות שבת פרק כירה דף
מ"ד ע"ב [ד"ה י"ג]. הניח ישראל על של חבירו לא חשיב בסיס לדבר האסור:

באר היטב

ואח"כ שכתב, מקרי שוכח, מהר"י סימן קל"ג, [מ"א ס"ק ו]: (ר) ב"י
השבת. ובתקום פסידא יש לסמוך על זה, ב"ח, [מ"א ס"ק ו]: (ז) אפי"ו.
זה קאי גם אדעה ראשונה, דאפילו לא הניחו אלא לכניסת שנת ונטלו אח"כ
אסור כל השבת, ט"ו [ס"ק ב]: (ח) אסור. לפי זה כשמעמדין המטורה

ביאור הגר"א

[ט] ויש איבריים. חוספות שם ד"ה א, מהמניחין שם [בט, א] נזער את הכספו.
ועוד, דאפילו כגולה מקצתה אסור. ובהא דשם קב"ג א' תוחבה כו', ועיין
חוספות שם [ד"ה ה"א]. ועיין סימן ש"א סעיף ה' בהגהות: [י] ויחזיק יא
אפי"ו. [שם] כ"ג א', כ"ד ב': [יא] י"ג ב"ה. פרק ג' ד"ה [ב"ה] כ"ו ב':
[יב] א"ה א"ה. עיין חוספות שבת מ"ד ב' ד"ה י"ג, וסוף פרק ב' דחולין [ג' ב'
בבב"א]

לטלטל ללורך גופו או מקומו ככל כלי שמלאכתו לאיסור. והא
לאסור לעיל בסימן רע"ט [סעיף ב] בזה, והוא מדברי הרמב"ם [שבת
כה, יג]. לר"ך לומר דכניחא ליה כרש"י [שבת נ"א, א ד"ה הרי זה] שהיא
דיעה ראשונה דלאן דמקרי מניח, אלא לבעל (המרומוח) [המרומה]
שרי, וכן כתבו המוספות בפרק
חלון [עירובין] דף ע"ו [פ"ג] כהדיא
ד"ה מקצת. והא כן היה לנו להקל
גם בזה ללורך גופו או מקומו לטול
הנר, דדינו כשוכח. ואע"ג דבשוכח
אגב או מעות אין היתר אלא
[י"ג] לנער החצית (וככר)
[והר"ך] י"ג ללורך גופו, אבל לא
יעלעל האגב והמעות כהדיא, שאני
החס דאין שם כלי עליהם ואסור
אפילו ללורך גופו, כלעיל סימן

ש"ח [סעיף ז בהגה], מה שאין כן במנורה * ששם כלי [שמלאכתו] *
לאיסור עליה ומותר ללורך גופו ומקומו. אלא שאי אפשר לנו להקל
בזה, כיון שהב"י [סימן רע"ט עמוד קס"ה ד"ה ובהן] וס"ע [שם סעיף ב]
פוסקים לאיסור נגר שהדליקו בשבת, והיא כדעת רמב"ם ורש"י,
והא כן יש לנו להחמיר גם במפה שזכרנו, והיאך מלאנו דינו ורגלנו
בנית המדרש, לאסור נגר שהדליקו בשבת אפילו ללורך גופו ומקומו,
ולהמיר במפה שהנרות עומדים עליה בין השמשות, דהא איתקאלא
לכין השמשות כדון בסיס לאיסור, ואיתקאלא לכווי שכתב, ונ"ע.
ועיין מה שכתבתי בסוף סימן ש"ח [פ"ק י': L (ב) זאז אפי"ו
ב"ה רב"י]. זה קאי גם אדעה ראשונה, דאפילו לא הניחו אלא לכניסת
שנת ונטלו אחר כך אסור כל השבת, שכן כתב הרמב"ם בפירוש
במנורה שעליה נרות שאף על פי שהלך הדבר שגרם האיסור, עיין
שם בפרק כ"ה [הלכה יג]. והרמב"ם כניחא ליה כרש"י [שבת נ"א, א
ד"ה הרי זה] שהיא דיעה ראשונה:

ז ויש אובדנים דאפי"ו זב"י. ונמקום פסידא י"ג
לסמוך על זה [ב"ח סימן רע"ז עמוד קס"ה ד"ה נב]: ה ש"א בדיבורו. וכן משמע ב' בחוספות [שבת] דף [ל"ז] [מד] י"ג [פ"ב ד"ה י"ג].
כתב השלטי גבורים, ונחמק אור זרוע [הלכות שבת סימן כט עמוד ג] היבול * שהניח כלי מחת הנר ונפל הנר לתוכו ואח"כ נפל לחוץ, או
שנטל עכו"ם הנר מהכלי, אם מותר לטלטל הכלי אח"כ אם לאו. או אם ראוהו לקח כלי של שמעון ושמו מחת הנר ונפל הנר לתוכו,
אם יוכל לאסור כלי של שמעון לנטלו מהיכנו או לאו. והא שמעון הניח מעות על כר של ראוהו, כתב אור זרוע [שם סימן י"ז אות ג עמוד
ר"ה] דלאו כל כמיניה לאסור על ראוהו (פסקי מהר"ם *), עכ"ל במדרכי כפרק כירה [שבת רמ"ז אות א]. ולר"ך לומר דנמליעתא מיירי
כגון שהניח ראוהו כלי שמעון מחת נר שמעון, והא כן מסתמא ניחא ליה שלא ישרף הצית, ולכן נחמק נר, ונ"ע. ובחוספות דף מ"ד
[שם] משמע לאיסור, כיון שעושה לדעת חבירו, עיין סימן ש"ד סעיף כ"ה ומה שכתבתי סימן ש"י סעיף ז' [פ"ק ד]:

עירובין ר"ב ר"ב

[דפ"ן] ונ"ע רב"י. ואפילו נטלו בשבת אסור לטלטל החבת או הכר: ב"ה [א"א] בנתיב רב"ן. הניח נר או מיטק לדעת ישראל חשיב מניח, חוספות שבת פרק כירה דף
מ"ד ע"ב [ד"ה י"ג]. הניח ישראל על של חבירו לא חשיב בסיס לדבר האסור:

באר היטב

עם הנרות על המפה שעל השלחן יש לאסור לטלטל המפה היא כלל השבת,
ולא שמענו ולא ראינו שום אדם מותר בזה, ונ"ע. ט"ו [ס"ק א] ע"ש:
(ט) הביירו. ואם עושה לטובת חבירו יש להסתפק, דמסתמא ניחא ליה, עיין
מ"א [ס"ק ח]:

הגהות ריב"א

ג) [ב"ה] ס"ק ז' ע"ה האפר שברו עינים. נראה לעי"ד אין מה ראיה. דאין שני
עלם במקום לכל האפר, אלא דמוח כנחה מקומות שני עינים, ונתי דנתקום
העלם יש לומר דהאפר שחתהיה הו כנסים, מכל מקום האפר שבנדרים לא הו
כנסים, דאין האפר עליו גוס אחד שהיה הכל כנסים: ד) [ב"ה] ס"ק ח' ב"ה
י"ג ע"ה בשבת. אבל מכל מקום אסור להנציה השנית היכי דלר"ך למקומה, כן
נראה לי לדיק מדברי חוספות שבת דף קכ"ג ע"ה ד"ה ה"ה [פ"ג] [פ"ג]
[נ"א]: ועיין בחוספות בשבת דף קכ"ג, וכדבריהם נראה דמכל מקום לא הו כשוכח
אלא כשוכח כ"ה [שבת ה' ז נש]

ז'ה ל' צי"ב

ס פ ר

שו"ת מהרש"ג

חלק שני על אר"ח וי"ד וחלק א' על חר"מ ואבהע"ז

מכבוד אדמו"ר הרב הגאון הקדוש ברוך חר"פ המפורסם בחריפתו
ועומק בינתו פאר הדור והדרו נזר ישראל ותפארתו רבים הלכו לאורו
כקש"ת מרנא ורבנא **שמעון גרינפעלד** זצוקלה"ה

אב"ד ור"מ בעיר סעמיהאלי יע"א

בן אא"ז הרב הגאון הצדיק החר"ף עצום בקי בשי"ס ופוסקים
ראשונים ואחרונים נ"י עה"י פה"ח
כקש"ת מרן

מוה"ר **יהודה גרינפעלד** זצוקלה"ה

אב"ד ור"מ בעיר הנ"ל

אשר השיב לשואליו אמרי אמת לערך חמשים שנה ואור תורתו
זרח תחילה בעיר מונקאטש ולבסוף בעיר סעמיהאלי
והרביץ תורה לאלפי תלמידים מופלגי תורה ויראי השם.

אספתי ולקטתי תשובות אלה עם טורח ויגיעה רבה וזכיתי בעזרה"ת להוציאם לאור
עולם ביחד עם קונטרס קול יהודא מא"ז הגאון מהר"י זצ"ל שנדפס בסוף הספר

ה"ל ע"י תלמידו ובן אחיו של מרן המחבר

מרדכי גרינפעלד

ראב"ד קהל יראים, קהל ישראל ווינה יע"א

ועתה יצא לאור

מהדורא חדשה, מפתח מפורט יותר, מהתשובות וסדר השי"ס

עיה"ק **ירושלים** תובכ"א

שנת תשמ"ג לפ"ק

לכבוד תלמידי המופלג וכו' בש"ת
מריה נפתלי הערצקא נ"י שריב בק"ק דעמעטשער יע"א.

קבלתי מכתבך וכנני להשיבך שאין להחמיר על ישראל לקנות
ככל שנה נפש חדשה ואין לחוש על זיע זולת זאת
ראונו ריעותא דאחזקוי איסורא לא מחזקי ולכל היותר אינו לריך
אלא לנקות היעב הנפש הישנה מפסח בעבר דאפי' אם נשאר
פירור קמח הרי צעל צבי קוב"פ ואם איתא נכפ"י צכל שנה
רחיים ואצן חדשה וכן שקיס ג"כ מותר להשתמש בהם כשקיס
של פסח בעבר. ובחנינו לא כחז אלף אם רוצה לכנס לריך להחיר
החפירה אלף אינו מוהיב לכנס. קינור הדבר חף מנד חומרה
לדעתי אינו לריך להחמיר אלף בכלים שמשתמשים בהם כפסח
עלמז אלף כמו רחיים ונפש שק וכדומה לזה שאין משתמשים בהם
כפסח אלף קודם הפסח אין להחמיר אלף שום מקום דקודם
איסורא ובזמן הישר עוד קיל חמ"פ משאר איסורים כמובן
לצא שעי' בהלכה:

והנני צה רצך הדו"ש.
פעמיכהלי י"ו הרפ"ג לפ"ק.

שמעון גרינפעלד

סימן פה.

לכבוד ידידי הח"ב טוע"ה וכו' בש"ת
מריה עקיבא בלוי נ"י בקראשנא יע"א.

אחדשה"ט קבלתי מכתבו לשהול חיך דעתי נוטה בדבר החלב
כפסח מנהמות שאוכלים חמץ וחיך אהמו וכוונת
בדבר:

הנה מקודם אכתוב לו שלא יפה הוא עושה שמעריח אותו
בדברים כאלה שכבר הלכו בו נמושות וכל ספרי האחרונים
והשו"ת מלאים בזה וכלה אני א"ש זקן והלש ועול הישיבה עלי
וטול המדינה להשיב בדברים שלא נבארו כ"כ בדברי הפוסקים
אל צענין זה הצומר יבחר מה שצראה צענינו ואין לך צעל הוראה
שלא ידע מזה. ורק מפני כבודו הנני כמובנה להשיב חף שאין
בכחי עתה ללמוד אליו הדברים כי לריך אני להשיב בדברים היותר
נחוצים וגם אני אומר לו כי איני משיב רק מה שהשיקול הדעת
הישר אומר לי. והנני אומר דהכחש חומרה לי שהחלב מותר
משום דאם איתא דהחלב חסור לא הוי שחקו הפוסקים הראשונים
להודיע אותו הדוש דין הוא שצנחמה של עכו"ם שהחליבה אי"י
שיש חשש על החלב, ומדשחקו ולא ביהרו לנו דין זה משמע דס"ל
דאין בכך כלום. והעטס נ"ל דאין לנו לריכוס להתיר מטעם ז"א
אלא חפילו צלה זה נמי מותר ומשום דהחלב אינו חמץ. וא"כ
דצאה בגרם חמץ מ"מ גרמא כי האי מותרת. ולדעתי כמעט הדבר
דומה לעכו"ם שאוכל חמ"פ וכנה החליבה הכוח עושה מלאכה
דהיינו ששלב מים או חצו ע"י. היעלה על הדעת לאסור אותה
מלאכה משום דנימא דפעולה זו שהעכו"ם עשה צה בגרם אי"י
אי"י גורם כי האי אינו חסור חפ"י צאי"י ומה לי עכו"ם אוכל
אי"י ומה לי בהמה אוכלת אי"י. איברה דלכאורה מלינו כצענין
זה דלחור והוא דמנור צע"י מ"ע דנגעל ככור מעלי אשרה
וארג צו חה הצגד חסור בהנאה ונפסק דאין צע"י יו"ד סימן
קמ"צ ח"כ דהצגד צה רק בגרם של אי"י חפ"י חסור בהנאה.
חמס נ"ל הוא רק צע"י דחמיר עפי דאפי' חלוסי ב"ז
חסורים, וא"כ מוכה דבאיסורי ע"ז גם בהנאה הצאה צנחמה
חסור משי"ה גם הצגד בהנאה חסור. אלף בשאר אי"י צכ"ג
דחלושין שלהם מותרין כ"ש גרם הנאה הצאה על ידן שמתרין
[ועיין בר"ן ע"ז ר"פ השוכר את הפועל מה שמביא בשם הרמב"ן.]

והנני צה רצך הדו"ש ומצרכך כוח"ט.
פעמיכהלי י"ו הרפ"ג לפ"ק.

שמעון גרינפעלד

העכו"ם ואין הישראל נהנה ממנה כלל, אלף כל היכה שהישראל
נהנה נכו דאם העכו"ם עושה מעלמו אין הישראל חייב למחיה
צידו משום דעכו"ם אדעתא דנפשי עבד, אלף עכ"פ הישראל
חסור לומר לו או לגלות דעתו שרוטה הוא שהעכו"ם יעבוד
צצנה. ונראה דגם צצנה צאריסות הדין כן ח"כ דמותר להניח
לעכו"ם שקבל שדה צאריסות מישראל שיעבוד צה צצנה נ"מ
חסור להישראל לומר לו שיעשה צה מלאכה צצנה כיון שהישראל
נהנה ג"כ מהמלאכה ח"כ אם יאמר לו הרי הוא עושה ג"כ
אדעתא דישראל ואסור. וא"כ צ"ד אם יעבוד העכו"ם צצנה
של ישראל יש לחוש שיאמר לו הישראל או יגלה דעתו שניהל לי
צמה שהעכו"ם עושה מלאכה גם צצנה וזה צאמה חסור ולכן אם
אפשר ה"י נטן שלא יעשה העכו"ם המלאכה צצנה או הצצנה
של הישראל אלף אם ח"כ נוכל לסמוך להקל כמו שהצחתי רחי
מאריסות צבי שדה דמותר חף שהגוי עושה המלאכה צצנה
של הישראל. ומשי"כ שהישראל ימכור הע"י להעכו"ם צכל ע"ש
ויחזור ויקנה ממנו צמו"ש"ק אינו נ"ל רק משי"כ למעלה:

3) ואודות שהחלה צענין שני מובלים צצנה אי רשאי אחד
להיחם מוכל והשני יעשה הפריעה:

לא ידעתי למה אהה מעריח אותו בדבר שכבר כל ספרי שו"ת
מלאים מזה וצפרט שאין צכחי להכריע וצפרט צדבר שלא
למדתי עתה. ורק צהשקפה ראשונה נראין הדברים צגס צצד ה"י
מנוח יכולין להלל צצנה צדבר שדוחה צצנה והוא ממשנייה ר"ה
צפדים שרלו את ההודש שצנורא צצמשה צצמה ענינים דחף
המסויטים לו יכולים להלל צצנה וכמו שמשלהין אחר עמו להעידו
וגם אי צצנו ילכו משום שיכולים להצטרף וחף שאינו אלף ע"י
הרי צצמקום שחמרה חורה שדוחה צצנה כל החלקים השייכים
דוחין צצנה. וא"כ בה"ד צמולה צצמנה:

ג) ובדבר עלטול הסבין של מילה כבר ראו עיניך צצמג"ח
וצתהרונים שהסרו לעלטל אחר המילה ורק ששאלה
צצמקום שהמוהל הוא צצמנו הפורע ח"כ מוכרה להניח היכף
לאחר המילה את הסבין וח"כ שצ יכ"י חסור לו לעלטלו להניחו
למקומו. וה"י מקום להציר ג"כ ממה דחמרי צצרי"ה דעדים שצחו
מח"ל להציד על ההודש ה"י חסור להס לחז מחוק ד"ה שלהם
כדין מי שהולאוכו מח"ל. ושוב חקן ר"ג הזקן סבין שילחו צצצות
יכ"י דינס כחצו העיר ומותרים לילך אלפים חמה לכל רוח וח"כ
י"ל דבה"ד צצכין של מילה כיון דמתחילה לקה אותו צצצות וה"י
מותר ח"כ לעלטלו להניחו צצמקומו, אלף מ"מ לא ידעתי אם
הדברים דומים אהדדי ואפשר צצמקום דחקו חכמ"ל כן תקנו וצמקום
דלא תקנו לא תקנו. גם מהאחרונים שלא העירו צצנה נראה דס"ל
כן דאין לנו לומר כן אלף צצמקום שחמרו חכמ"ל. לכן נראה דצחם
יש מילה צצנה והמוהל הוא צצמנו הפורע והוא מוכרה להניח
הסבין של מילה כדי שיעשה הפריעה צצחי ידיו, אז יניח הסבין
צחקן חחה כלי שיש עלי גס דבר הישר ויכ"י צכוס להישר ולאיסור
ואז יכ"י מותר לו ח"כ לעלטל הכלי והסבין אשר עלי כדי להניחה
צצמקום המונע [גם אפשר רשאי לחסה ליד אחר חיקף אחר
המילה והאחר יניח אותה צצמקום המונע וכדחיתי צצמשה סוכה
דף מ"צ מקבלת חשה מיד צנה ומיד צעלה וכו' הרי חף דשח
פעורה מנחות לולב מ"מ לא הוי מוקלה לדידה. בה"ד אפשר דמותר
לאחר ליקה הסבין של מילה מיד המוהל ולהחזיר אותו למקומו.
ומ"מ קשה לסמוך ע"ז דאפשר שיש לחלק ולכן החמור לעשות
צצמשי"כ למעלה להניחה על קערה או טס שחרי צכוס נחיסור
ולחיתה:]

והנני צה רצך הדו"ש ומצרכך כוח"ט.
פעמיכהלי י"ו הרפ"ג לפ"ק.

שמעון גרינפעלד

ספר גור אריה יהודא

הפעם אודה את ד' בחיבור גור אריה יהודא אשר חנן ד' לי אריה יהודא ליב תאומים הרובץ תחת משא עבודת הקודש פה ק"ק בראד הבירה והקרייז בן א"א המנוח הגאון המפורסים מוהר"ר יוסף תאומים שהיה בילדותו אב"ד דק"ק אוסטרווצי ואח"כ ראש ישיבה ודרשן דק"ק פוזנא ואח"כ בק"ק לובלין בן הרב הגאון מו' ארי' ליב תאומים אב"ד דק"ק קרעשיב אחיו של הגאון המפורסים ר' חיים יונה תאומים אב"ד דק"ק ברעסלע בן הגאון המפורסים בכל קצוי ארץ מו"ה יחזקאל פייבל תאומים אב"ד דק"ק פרעמסלא אחיו של הגאון מוהר"ר מאיר שהדפיס העין יעקב בן הגאון המפורסים מוה' יונה תאומים בעהמ"ח קיקיון דיונה ואין בודקין כו' כי כבר נדפס יחוסו בעין יעקב דפוס אמשטרדם דפוס קאשמן שהיה נכד הגאון מהרש"ל ויחוסו עד רש"י ז"ל ושאר אבות הקדושים הן מצד אבי והן מצד אמי הידועים לי המה הגאון החסיד מוהר"ר נטע אב"ד דק"ק טורבין מזרע מגלה עמוקות והגאון מוה' ר' העשיל והגאון מהר"ם מלובלין והגאון ר' ליב הגדול והגאון מו"ה ברוך ראפופארט ואמי מורתני הרבנית הצנועה מ' ריזל ז"ל בת הגאון החסיד מוהר"ר נטע שהיה אב"ד דק"ק טורבין מזרע מגלה עמוקות ומזרע המפורסים הגאון רבינו הגדול מו' העשיל חתן הגאון מוה' ברוך ראפופארט שהיה אב"ד דק"ק פירדא וזכות אבותי הקדושים יעמוד לי שלא ימיש התורה מפי ומפי זרעי ומפי זרע זרעי מעיינותי הוצה ויהיה מקובל כפי הבריות אמן סלה:

[נוסח שער דפוס ראשון זאלקווא תקפז]

אורה חיים - יורה דעה

יוצא לאור מחדש בעריכה מחודשת באותיות מאירות עינים
זכהגה מדוייקת בתוספת מראי מקומות הערות וצינונים
מפתחות העינים והמקורות ותולדות המחבר

יוצא לאור ע"י

זכרון אהרן

פעיה"ק ירושלים תשע"ה

מהדורת וינברג

חתנים ובכל מקום שמתפללין בביתם במנין דאין לומר במה מדליקין כמו שאין אומרים ברכות מעין שבע. והרי אנו לא נהגינן הכי, ועל כרחך משום דאנו תפסינן לעיקר טעם דבמה מדליקין כדי להורות פסול שמנים ושאר הלכות, וא"כ גם בבית אבל יש לאמר. ולהכי השמיט הב"י בשו"ע לדינא דכל בו לענין במה מדליקין. והנה המג"א כתב (ריש) ס' ר"ע במה שכתב הב"י (שם ס"א) דהספרדיים נהגו לומר במה מדליקין קודם תפלת ערבית, וכתב המג"א וז"ל קודם תפלת ערבית כדי שידעו במה מדליקין, וצ"ל לפי שלא נהגו להדליק במדינות אלו בשמנים ופתילות אלו אין חוששין לזה, ומה שאומרים אותו כתב במנהגי מהרא"ק (סי' מו אות א) כדי שאם איחר לבוא לבית הכנסת יסיים תפלתו בעוד שאומרים אותו, ולכן אין אומרים אותו בשבת חוה"מ שאין מאחרין כל כך דאין עושין מלאכה כל כך עכ"ל. ולפי דבריו לדידן אין לאמר בבית אבל ובית חתנים, ולפענ"ד זה אינו דהרי הכל בו כתב ג"כ דאומרים במה מדליקין אחר התפלה, ואפ"ה כתב דאמר הגאונים דתקנו כדי להמתין כו', וי"ל דלכך תקנו אותה כדי להורות פיסול שמנים ושאר הלכות שבו. הרי אף להאי טעמא כדי להורות הלכות אומרים אחר התפלה, והכי נמי לדידן. והטעם שאין אומרים אותו בשבת חוה"מ יש לומר כמ"ש הב"י דאין אומרים ביו"ט שחל להיות בערב שבת משום דביו"ט אין טרודים כל כך בשום דבר כי אם בבישול והדלקה וא"צ להזהירם כמו בשאר ערבי שבתות ע"ש, והכי נמי י"ל בשבת חוה"מ י"ל האי טעמא, דבחוה"מ אינם טרודים כל כך וא"צ להזהירם וק"ל.

סימן קכו

→ **ד במג"א** סי' של"א ס"ק ה' [כתב] וז"ל באיזמל לאחר המילה חזר לאיסורו למוקצה מחמת חסרון כו', לכן יש להחמיר שלא יניחנו מידו עד שיוליכנו לביתו להצניע עכ"ל. וכן פוסק הט"ז סי' ש"י ס"ק ג', וביור"ד סי' רס"ו (סק"א) משמע מדבריו דבאותו חדר מותר להצניעו. והנה העולם אינם נוהגין בזה לתפוס הסכין של מילה בידו עד שיניחנו במקום המוצנע. ונראה לפענ"ד למצוא תקנה להניח מידו הסכין בתוך התיק המיוחד לסכין ואז מותר לטלטל הסכין אגב התיק. כמבואר בסי' ש"ח ס"ה דכלי שמלאכתו לאסור מותר לטלטלה אפילו מחמה לצל ע"י ככר או תינוק, ולא דוקא ככר או תינוק אלא אפילו ע"י כלי שמלאכתו להיתר כמבואר בסי' שי"א ס"ג במג"א ס"ק ט"ו, וע"ש בט"ז ס"ק ה' ובט"ז סי'

מובן. ונראה לענ"ד ע"פ מה שפירשו הראשונים בפסוק (תהלים קז, י-יה) אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו, כל אוכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות, דהנה מתענה שייך על מי שתאב לאכול ואינו אוכל מחמת שרוצה להתענות, אבל מי שיש לו צער גדול ופחד מות אינו יכול לאכול ולא שייך [לקרוא] העדר אכילתו תענית. וזהו שאמר אוילים, כלומר שוטים, מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו, אלא כך צריך להיות לו, כל אוכל תתעב נפשם משום ויגיעו עד שערי מות. ואפשר שזהו כוונת הגהות מנהגים שלא לומר עננו ביוה"כ מפני שהיא יום הדין, ומפרש המג"א ואין שייך לומר תעניתנו, דהרי מחמת פחד הדין כל אוכל תתעב נפשם. ואפשר דזהו הטעם דאמרינן (יומא פא, ב) כל האוכל ושותה בערב יוה"כ מעלה עליו הכתוב כאלו התענה, משום דמחמת פחד יום הדין נפשו קצה באכילה, והאכילה נחשבת עינוי וק"ל.

סימן קכה

נשאלתי אם נוהגין לומר במה מדליקין בשבת בבית אבל. תשובתי, הנה באמת בשו"ע או"ח סי' ר"ע אינו מזכיר מזה כלל שלא לאמרו, אלא בסי' רס"ח ס"י [גבין] ברכת מעין שבע [כתב] דאין אומרים בבית חתנים ואבלים דליכא טעמא דמאחרין לבוא שיהיו ניוזקין. אך ראיתי בבאר הגולה ביו"ד סי' שפ"ד (אות ו) שכתב בשם הב"י סי' שצ"ג דמביא בשם הכל בו (סי' קיד) בתפלת ערבית של שבת אצל האבל אין אומרים ברכה א' מעין שבע ולא במה מדליקין. אך צריכין לבוא לידי כוונת הב"י בשו"ע מדוע מביאו לענין ברכת מעין שבע, ולענין במה מדליקין השמיט להביאו.

ונראה לענ"ד, דהנה לכאורה בזה דלא יאמרו בבית אבל במה מדליקין הוא מילתא בלא טעמא. ונראה לענ"ד לתת טעם לדבר ע"פ מה דמביא הכל בו עצמו בסי' ל"ה וז"ל ואח"כ אומר במה מדליקין ואמרו הגאונים ז"ל דתיקנו לאמרו כדי להמתין מאן דלא מצלי משום סכנה דכי שמשי דשכיחי מזיקין, ויש לומר דלכך תקנו אותה כדי להורות פסול שמנים ופתילות ושאר הלכות שבו כו' ע"ש. וא"כ י"ל במקום שנהגו שלא לאמר במה מדליקין בבית האבל הוא משום דתפסו לעיקר טעם אמירת במה מדליקין כמ"ש הגאונים כדי להמתין מאן דלא מצלי כו', וא"כ הוא דומה לברכת מעין שבע דאין אומרים בבית האבל משום דלא שייך האי טעמא, הכי נמי אין אומרים במה מדליקין משום דלא שייך האי טעמא. ולפ"ז לאו דוקא בבית אבל אלא אף בבית

ולכן הוא כלי ראשון. ואפשר דמזה הוציא הגהות מרדכי מדכתב רש"י כל זמן שהוא רותח, ולא כתב כל זמן שהיד סולדת בו, אלא כוונתו דייקא שהיא עדיין רותח. ובוזה אתי נמי שפיר מה דמשיג עליו הב"י דמשמע ליה להב"י להגהות מרדכי לא חשיב ליה כלי ראשון אף בעודן על האש, אלא משום דמסתמא בעודו על האש הוא מרתח כיון דלדידיה ברותח תליא מילתא, ולזה שפיר כתב הב"י דממה שכתוב בפרק כירה גבי נתינת קיתון של מים כנגד המדורה משמע שכל זמן שהיד סולדת בו חשוב כלי ראשון, כלומר דלאו ברתחה תליא מילתא אלא בהיד סולדת בו, וא"כ הוא הדין כשהעבירו מן האש נמי לא תליא מילתא ברתחה אלא בהיד סולדת בו ודר"ק.

רע"ט ס"ק ב'. ואין לומר דהתיק ג"כ אסור לטלטלו דנעשה בין השמשות בסיס לדבר האיסור דהיינו להסכין של מילה, זה אינו דהרי פסקינן בסי' ש"ט ס"ד ד"א דאפילו הניחם שם על דעת שישארו שם בכניסת השבת כדי שיטלם בשבת מותר להטות ולנער בשבת, ולא אסרו אלא במניח על דעת שישארו שם כל השבת, והכי נהגין כהאי י"א כמבואר שם בט"ז (סק"א) דלהכי מטלטלין המפה אף שהנרות היו מונחים עליו, ועיין בט"ז סי' ש"א ס"ק יו"ד, והכי נמי באיזמל היה דעתו לקחת מהתיק בשבת. א"כ כשנוטל האיזמל ממנו מותר לטלטל התיק, ואגב התיק מותר לטלטל גם האיזמל דהוי כמו ע"י ככר או תינוק. כן נלענ"ד.

סימן קכח

מעשה היה קודם פסח שהיו גשמי שנה שעברה מרובים, והיו רובא דרובא [של] החטים לחים מאוד עד [כי] בלי ספק אינו ראוי לעשות מהן מצות, כי קרוב לבוא לידי חמץ, ומעט אשר ימצאו חטים יבשים ביוקר גדול, ורוב המון [העם] דלים וריקים, וצועקים מה נעשה להחיות נפשינו כל ימי תג הפסח. ונתקבצו חכמי בית הוועד, ויש שהיו רוצים להתיר לחמים מטאטריק שאינו מחמץ, ויהא נעשה כמו מצה. ולא נתקרב דעת המון בזה, כי לחם מקמח טאטריק אינו יכול להתקיים כי אם ביום אפייתו ואח"כ הוא מתפורר עד שאינו ראוי לאכילה, וטורח גדול לאפות בכל יום, ומה גם שאין לאל ידם להספיק על עצים באפיה בכל יום ויום. ויש מהם שרצו להתיר לבשל פארטסאליס אף שהיא מין קטניות. ודכירנא שכבר היה לעולמים בימינו שחכמי הקלוז התירו בשנה דחוקה לאכול פארטסאליס, אך ג"כ היו מערערים בדבר.

והנה לפענ"ד [נראה] ליתן יד עם המתירין פארטסאליס, דנחזי אנן דהנה בקטניות אין שום חשש חימוץ, וכל הפוסקים מתירין, אף שהרמ"א [א"ח תנ"ג, א] כתב בשם הגהות מיימוניות (ריש פ"ה דהל' חמץ ומצה) ומרדכי (פרק כל שעה סי' תקפח) דנהגו לאסור. והנה חפשי בהגהות מיימוניות ולא מצאתי מאומה מזה, ובמרדכי מביא בשם גיסו הסמ"ק דיש לנהוג לאסור, ומסיק אבל הר"ר יחיאל מפריז היה רגיל לאכול

ונראה שלא נהגו בו איסור משום חמץ, דלא טעו אינשי בזה דתנוקה של בית רבן יודעין אוהו, דבפי' אמרינן בגמ' דאינו בא לידי חמץ אלא ה' מינין בלבד, אלא אסרום משום דדגן מעשה קדירה וקטניות מעשה קדירה גזרו הא אטו הא, וגם יש מקומות שעושין פת מן קטניות

סימן קכז

באו"ח סי' ש"ח בט"ז ס"ק י"ב [כתב] כלי ראשון אפילו לאחר שהעבירוהו מן האש מבשל כל זמן שהיד סולדת בו, [בב"י כתב וז"ל] כתב בהגהות מרדכי (פ"ג דשבת) שקרוב הדבר דלא מיקרי כלי ראשון אלא עם סלוקו מן האש מיד, אבל אם הניחו לעמוד להפיג רתיחתו הו"ל כלי שני, ולי משמע ממ"ש בפרק כירה (מ, ב) גבי נתינת קיתון של מים כנגד המדורה שכל זמן שהיד סולדת בו חשוב כלי ראשון, עכ"ל הב"י. ואיני יודע מהיכן למד הב"י מהגמרא שהביא לענין זה, דשם לא מיירי כלל מהעבירו מן האש אלא מענין דין יד סולדת בו. אבל תמהתי מאוד דהא משנה מפורשת היא בפרק כירה (מב, א) האילפס והקדירה שהעבירן (פרש"י מן האור) מרותחין לא יתן לתוכן תבלין, פרש"י מרותחין בין השמשות, לא יתן לתוכו תבלין משתחשך דכלי ראשון כל זמן שהיא רותח מבשל, הרי מבואר דלא כהגהות מרדכי, עכ"ל הט"ז.

והנה כתוב אצלי בגליון דלפענ"ד אין ראייתו של הט"ז מברעת, והיינו משום דרוך היא כשמעבירין בכלי ראשון מן האש הוא מרתח עדיין קצת זמן, עד אחר קצת זמן הוא פוסק מלהרתח ועדיין היד סולדת בו. ומזה מיירי הגהות מרדכי, והיינו בעודו מרתח אף אחר שהעבירו מן האש היא כלי ראשון אלא אם הניחו לעמוד להפיג רתיחתו היינו שפסק מלהרתח אף שעדיין היד סולדת בו הו"ל כלי שני. ומעתה אין ראייה מהמשנה דבפרק כירה, דהתם מיירי שהעבירן מרותחין, היינו מן האש, אבל עדיין הוא מרתח,

1. זה נמצא בהגהות מיימוניות ברמב"ם (דפוס קושטא רס"ט): ה"ל סה"ק על הקטניות כגון פולים ועדשים ופיכש יש נוהגין בו איסור לאוכלן בפסח, וכן ה"ר שמואל מאיורא, אבל ה"ר יחיאל ושאר גדולים הי"ו נוהגין בו היתר. וקשה מאד להתיר כיון שאחרים נהגו בו איסור.

Eger, Akiva ben Moses Gucns

זה השטר נה' צדיקים יבואו בו

ספר

שאלות ותשובות

רבי עקיבא איגר

למנא ורבנא גדול מרבן שמו
רבי עקיבא ברב רבי משה גינז וצלה"ה
אב"ד ור"מ בק"ק פון והמדינה

מהדורא קמא

חלק ראשון

סימן א - קמא

הודפס לראשונה בוורשא
בשנת ה'תק"פ לפ"ק (תקצ"ה)

ועתה יוצא לאור בס"ד ע"י המשתדל
ע"ה דניאל בימון ס"ט
בעיה"ק ירושלים ת"ו
שנת תשנ"ח לפ"ק
בסיוע מכון המאו"ר להוצאת ספרים
שע"י ישיבת "אורות התשובה" ירושלים ת"ו

מכון תורת ספרות וע"י מסגרת "אורות התשובה"

סימן כב

[טלטול סכין של מילה אחר המילה]

דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לצורך גופו ומקומו, מ"מ ביסוד זה מה דס"ל לאביי דכלי שאין לו היתר טלטול כלל, דמותר על ידי ככר או תינוק לא מצינו חולק.

→ אמנם יש לרחות די"ל דזהו סברא חלוטה לכ"ע דכלי שאין לו היתר טלטול כלל דמי לאבנים ומת, אלא דאביי כר"י בפרק נוטל (שבת קמב, ב) דס"ל דאף ברסקיא מליאה מעות מותר ע"י כא"ת, ולא סבידא ליה לכללא דלא הותר אלא למת בלבד, ואף דאמרינן שם אמר ר"י כמה חריפי דרדקי וכו', אמר אביי אי לאו דאדם חשוב אנה כפא אכיפי למה לי הא חזי למזגי עליה, דמשמע דבלא"ה לא היה מתיר ע"י כפא. י"ל היינו משום קושיא דר"י דאימור דוקא בשוכח אבל במניח לא, ובשוכח יסבור דמותר ע"י כא"ת אפילו בעלמא דלא חזי לכלום. אבל לדידן דלא הותר כא"ת אלא למת בלבד, י"ל דכלי שמוקצה מחמת חסרון כיס דאין לו שום היתר טלטול דומה לאבנים, והכי מוכח מדקיי"ל (סי' רעט ס"ג) לטלטל ע"י שנותנים עליו לחם בשבת אסור, ואמאי אינו מותר ע"י הלחם דהוי טלטול ע"י ככר. אלא ע"כ כיון דהדליקו עליו אסור בטלטול לצורך גופו ומקומו ולא הותר ע"י כא"ת אף דתורת כלי עליו. [וראיתי אח"כ שכ"כ הט"ז סי' שי"א סק"ה ומכח הוכחה זו אלא דמג"א סי' ש"ח ס"ק ס"א ממ"ש שם ולי נראה דלא קשה מידי דכלי שרי כמ"ש ס"ה, והתם דהוי כלי גרף של רעי דאין לו היתר לצורך גופו ומקומו ואעפ"כ שרי ע"י כא"ת דשם כלי עליו].

וא"כ בנ"ד באזמל של מילה אדרבא יש לאסור, כיון דאין לו היתר טלטול כלל, אינו מותר ע"י ככר או תינוק ודמי למנורה.

→ אמנם אעפ"כ יש לדון להתיר, והיינו דהא מבואר ביו"ד (סי' רסו) דעכ"פ כל זמן דלא הסיר הסכין מידו שרי להוליכו למקום שהוא רוצה, ובספר תוס' שבת כתב עלה (סי' שלא ס"ק יג) דאף למ"ש לעיל בסי' רס"ו דהיתרא דעודה בידו הוא רק בכלי שמלאכתו לאסור, שיש בו היתר טלטול לצורך גופו ומקומו, אבל באבנים ומעות לא [וזהו ג"כ דעת האבן העוזר שם דלא כהמג"א]. וא"כ ה"ה גמי באזמל של

לחתן בני ידידי הרב רבי יעקב נ"י אב"ד דק"ק וואנגראוויץ.

אשר כתב חתני לדון להתיר לטלטל סכין של מילה בשבת אחר המילה ע"י ככר או תינוק, ומדמה ליה להאי דש"ע (סי' שח ס"ה). גם אנכי דנתי כן ובתוספות ביאור. דלכאורה אין ראיה משם דהא יסוד הדין (רס"י שח) יש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור על ידי ככר או תינוק, מקורו בתשובת הרא"ש הובא בב"י שם, דמה דאמרינן לא הותר ככר או תינוק אלא למת בלבד, היינו במוקצה מחמת גופו כאבנים, דהוי דומיא דמת עיי"ש.

ובזה יש לרון אם יסוד דמוקצה מחמת גופו, היינו מה שאין לו היתר טלטול כלל כמו אבנים ומת. משא"כ כלי שמלאכתו לאיסור, דישי לו היתר טלטול לצורך גופו ומקומו, לא מקרי מוקצה מחמת גופו. מש"ה לא דמי למת. וא"כ זהו דוקא כלי שמלאכתו לאיסור, אבל כלי שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס דאין לו היתר טלטול לצורך גופו ומקומו, מקרי מוקצה מחמת גופו, ודמי לאבנים ומת ואינו מותר ע"י ככר או תינוק. ומדדק לשון הש"ע, לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור ולא נקט סתם כלי שהוא מוקצה, משמע שבא למעט כלי שמוקצה מחמת חסרון כיס. או דעיקר החילוק דדבר שיש תורת כלי עליו לא מקרי מוקצה מחמת גופו, ואינו דומה למת ומותר ע"י ככר או תינוק. והכי דייקא לכאורה לישנא דהרא"ש שכתב א"נ בארנקי מליאה מעות דבטל הכיס לגבי המעות ודמי לאבנים ע"ש. משמע דאי לא דבטל הכיס למעות היה מותר ע"י ככר או תינוק. אף דמ"מ אין לו היתר טלטול להכיס לצורך גופו ומקומו שהוא בסיס לדבר האיסור כיון דמ"מ שם כלי עליו.

ולכאורה נראה ראיה ברורה דבכל ענין שרו, דהרי בריש פרק כל הכלים (קכג, א) איתביי אביי לרבה מדוכה אם יש בה שום וכו'. הרי דלמד אביי דכלי שמלאכתו לאיסור אין לו היתר טלטול לצורך גופו ומקומו, וא"כ מוכח מדמותו לטלטל ע"י השום, דע"י ככר או תינוק שרי. וא"כ ה"ה לדידן בכלי שהוא מוקצה מחמת חסרון כיס, ואף דלא קים לן כאביי בהא אלא

מילה. צ"ל דאזמל עדיף טפי, כיון דיש בו היתר לצורך מילה ע"ש. הרי כיון דיש לו היתר לצורך מילה לא דמי לאבנים ומעות, אלא דומה לכלי שמלאכתו לאיסור דמותר בעורה בידו, א"כ יש לי לומר דה"נ לענין היתר טלטול ע"י ככר אוי תינוק.^א

← אולם כל זה לטלטל האזמל ע"י איזה דבר שמותר בטלטול, אבל לשומו בתיק המיוחד לסכין ולטלטלו אח"כ על ידי התיק ההוא, זה לא נ"ל. דהא גם התיק עצמו מוקצה דהוי בסיס לדבר אסור. ואף להפוסקים דאם אינו

מניח ע"ד שישאר שם כל השבת לא מקרי בסיס, וכיון דדעתו לקחת האזמל מהתיק למול בו בשבת לא הוי בסיס, לענ"ד אינו מהדומה, די"ל דדוקא כשאינו מניח לכל השבת רק לקצת זמן זה לא מקרי בסיס, אבל בזה דדעתו לחזור אחר המילה לשומו בהתיק, זהו מקרי מניח לכל השבת כיון דמוכן להיות שם כל השבת, רק בעת שצריך להסכין נוטלו לפי שעה. כן נראה לענ"ד בעוה"י.

ידידו חותנו ד"ש ושלום ביתו

עקיבא בן רבי משה זצללה"ה

סימן כג

[חמץ שביטלו ונאנם ולא מכרו, דינו לאחר הפסח]

לכבוד ש"ב חביבי הגאון רב"ד דק"ק בערלין הרב רבי מאיר ווייל נ"י.

ע"ד הענין במי שמכר חמצו בארבעה עשר לנכרי כדינו, ואחר הפסח הרגיש ונודע לו שנשכח בחיבתו ב' מדות יין שרף שלא נתנם בחדר הנכרי תוך שאר החמץ וכבודו הביא מה שכתוב במנחת יעקב בתשובה (סי' ו) והעלה להקל להתיר בהנאה, וכן העתיק דברי עצמו להלכה בספרו חק יעקב (סי' תמח סק"כ).

הנה בש"ע (סי' תמח סעי' ג) חמץ של ישראל שעשה"פ אסור בהנאה, ואפילו הניחו שוגג או אנוס. עוד שם (סעיף ה) חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אע"פ שבטלו. ויש כאן מקום ספק אם ההיא דסעי' ג' דוקא בלא בטלו, ואשמעינן דאף שהי' שוגג או אנוס, היינו דאף על הביטול היה שוגג או אנוס, ומשכחת לה בתקפתו חולי שלא היה אפשר לו לבטל אפילו בלב [ואין זה דחוק דהא בלא"ה צ"ל דאפשר

דמיירי בהכי, דאם נימא דמסתמא ל"ש אונס על הביטול ומיירי ע"כ באמת בבטלו והיה אנוס על הביעור, א"כ ההיא דסעיף ה' משנה שאינה צריכה דכבר נלמד מסעיף ג' דמיירי ע"כ בבטלו]. ובכה"ג הוא דקנסוהו כיון דהיה ברשותו איסור חמץ דאורייתא. וההיא דסי' מיירי שלא היה אנוס על הביעור, דקנסוהו חז"ל על שעבר תקנתם שהצריכוהו לבערו, או מטעם דחיישינן שמא הערים ולא בטלו בלב כראוי, והיינו כיון דאיכא ריעותא בפנינו שלא עשה כתיקון חז"ל לבערו, חשדינן ליה בהכי דלא ביטל בלב שלם. אבל בביטול והיה אנוס על הביעור, כיון דיצא ידי דאורייתא והיה אנוס בתקנת חז"ל לא קנסוהו. וגם כיון דליכא ריעותא בפנינו לא חשדינן ליה להערמה. וקצת נוטה כן לישנא דהש"ע, מדלא כלל בחדא בבא אע"פ שבטלו ואפילו הניחו אנוס, משמע לכאורי' דבתרתי לטיבותא ביטול ואנוס על הביעור באמת מותר.^א

סי' כב.

א. יש להעיר מהא דסי' שי סעי' ח: כלי שיש עליו דבר אסור ודבר מותר, מותר לטלטלו וכו'. אם ניח האזמל ככלי שיש בו דבר מותר וכו', וכגון שדבר המותר חשוב מדרב האסור. וא"כ יש עצה לטלטל הסכין של מילה באופן זה. ועי' ח"י רע"א או"ח שם למנ"א סק"ו. ועי' יוסף אומין (להר"י פערדער תלמיד מובהק לרע"א) או"ח סי' תצח אות לד ד"ה והנה.

סי' כג.

א. בשאלה זו קדמו הנובי"ק או"ח סי' יט ד"ה ועכשיו. ובשו"ת רע"א מכת"י (י"ם תשכ"ה) סי' כט ביאר רבינו הסברא לאסור אף בתרתי לטיבותא. ראה להלן ח"ד או"ח סי' נ' ובח"י הרמב"ן פסחים (דפו"ד שאלוניקי חקנ"א) לא, ב ד"ה ה"ג, מבואר דאף בתרתי לטיבותא אסור, לפי שכתב: וש"מ דכי קנים ר"ש בחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, ל"ד בעבר עליה ככל יראה ובל ימצא, אלא בין שוגג בין מויד בין באונס בין כרצון קנסינן ליה. דהא חמץ זה שנמצא בחנות שאסור בהנאה, קודם הפסח אבר הימינו